

IRAK GENEL SEÇİMLERİ VE IKBY SİYASETİNDEKİ DEĞİŞİMLER

ALPER CEZMİ ÖZDEMİR

Araştırma Asistanı ORSAM

“

IKBY’de KYB ve Goran Hareketi gibi son dönemde KDP ile gerilim yaşayan partiler ciddi kayıplar verirken KDP’nin daha önce nispeten zayıf olduğu Halepçe ve Kerkük gibi bölgelerde dahi temsilci çıkarabilmesi, KDP’nin bölge siyasetindeki liderlik konumunu pekiştirdiğine işaret etmektedir.

”

Irak’ta 10 Ekim 2021’de yapılan genel seçimler Irak Kürt Bölgesel Yönetimi (IKBY) siyasetinde de nispi değişimleri tetikleyecek gibi görünmektedir. Kesin olmayan sonuçlara göre, Kürdistan Demokrat Partisi (KDP) 33, Kürdistan İttifakı (Kürdistan Yurtseverler Birliği ve Goran Hareketi) 16, Yeni Nesil Hareketi 9, Kürdistan İslami Birliği 4, Kürdistan Adalet Cemaati ise 1 sandalye ile

Irak Parlamentosunda temsil hakkı kazanmıştır. 10 Ekim seçimleriyle KDP, IKBY siyasetinde hâkim parti konumunu pekiştirirken KYB’nin ise parti içi çalkantıların etkisiyle seçmen kaybı yaşamasından dolayı KDP’ye karşı eli zayıflamıştır. Goran Hareketi bölge partilerinin en çok kaybedeni olurken Yeni Nesil Hareketi temsilci gücünü iki kattan daha fazla artırarak yeni muhalefet fenomeni olarak ortaya çıkmıştır.

Mevcut tablo 2018 seçim sonuçlarıyla karşılaştırıldığında KDP ve Yeni Nesil Hareketi en büyük kazanım elde eden partiler olarak öne çıkmaktadır.

Kürt Partilerin Son İki Seçimdeki Temsilci Dağılımları

Tablo 1: Karşılaştırmanın kolay olması amacıyla Goran KYB temsilcileri 2018 seçimleri içinde birleştirilmiştir.

Tablo 1’de görüleceği üzere KDP’nin bölge siyasetindeki en büyük rakibi KYB ciddi anlamda temsilci kaybı yaşarken KDP, temsilci sayısında yüzde 28 oranında artış yakalamıştır. IKBY’de KYB ve Goran Hareketi gibi son dönemde KDP ile gerilim yaşayan partiler ciddi kayıplar verirken KDP’nin daha önce nispeten zayıf olduğu Halepçe ve Kerkük gibi bölgelerde dahi temsilci çıkarabilmesi, KDP’nin bölge siyasetindeki liderlik konumunu pekiştirdiğine işaret etmektedir.

Bununla beraber 10 Ekim seçimleriyle Irak siyasetinde kronik bir problem hâline gelen boykot fenomeninin IKBY siyasetine de yansması dikkat çekmektedir. Zira 2018 seçimlerinde Irak genelindeki yüzde 44,5’lik düşük katılım, Duhok, Erbil ve Süleymaniye’de %48 ile ülke ortalamasından daha yüksek seyretmiştir. Buna karşın, 2021 seçimlerinde Irak genelindeki yüzde 43’lük katılım IKBY’ye bağlı vilayetlerde de kaydedilmiştir. Duhok’ta seçime katılım, ülke çapında en yüksek orana ulaşmasına rağmen

men yüzde 54’te kalmıştır. Süleymaniye ise yüzde 37 ile en az katılımın görüldüğü vilayetlerden biri olarak kayda geçmiştir. Son olarak KDP’nin kalesi olarak bilinen Erbil’de de katılım yüzde 46’da kalmıştır.

“**Irak geneline bakıldığında Şii partilerin dağınık görüntüsü KDP’ye hareket alanı tanımaktadır. 73 sandalye ile seçimlerden birinci blok olarak çıkan Şii lider Mukteda es-Sadr’ın başını çektiği Sadr Hareketi’nin, hükümet kurmak için Şii partiler dışında ortaklar arayacağı öne sürülmektedir.**

KDP’NİN MUHTEMEL IRAK HÜKÜMETİNDEKİ POZİSYONUNA İLİŞKİN SENARYOLAR

Irak genel seçimlerinde tartışmasız başarı elde eden partilerden

KDP’nin, KYB ve Goran Hareketi’nin elde ettiği milletvekili sayısını ikiye katlayarak IKBY’deki hâkim parti statüsüne kavuştuğu söylenebilir. Öyle ki daha önce iddiası olmayan Halepçe ve Kerkük gibi bölgelerde dahi temsilci çıkarabilen KDP, Musul’dan 10 sandalye elde edip Sincar’daki seçim bölgesinin üç aday kotasının hepsini kazanmayı başarmıştır. Bu açıdan KDP’nin bölge siyasetindeki liderlik konumunun daha da pekişeceği öne sürülebilir. Seçim zaferinin ardından KDP lideri Mesud Barzani, “Ninova ve Sincar halkı neyi ve kimi istedikleri hakkında herkese çok net bir mesaj verdi” diyerek 10 Ekim seçimlerinin IKBY ötesinde Irak siyaseti için yansımaları olacağına da işaret etmiştir. Bu sebeple KDP, parlamentodaki kazanımları sayesinde hükümet kurulmasında kilit bir rol oynayacağı gibi Irak siyasetinin genelindeki vazgeçilemez statüsünü görel olarak tahkim etmiştir.

Irak geneline bakıldığında Şii partilerin dağınık görüntüsü KDP’ye hareket alanı tanımaktadır.

73 sandalye ile seçimlerden birinci blok olarak çıkan Şii lider Mukteda es-Sadr'ın başını çektiği Sadr Hareketi'nin, hükümet kurmak için Şii partiler dışında ortaklar arayacağı öne sürülmektedir. Geçmişte İran ile iyi ilişkileri bilinen Sadr, son dönemde İran karşıtlığı üzerinden inşa etmeye çalıştığı Irak milliyetçiliği nedeniyle İran yanlısı gruplarla iş birliği konusunda daha sınırlı motivasyon sergileyebilir. Hatta Sadr seçim sonuçlarının açıklanmasının ardından düzenlediği basın toplantısında düzensiz silahlı milis gruplara ithafen "Silahlar sadece devlet tarafından kontrol edilmelidir. Silah kullanımı, "direniş" gruplarına bağlı olduğunu iddia edenler tarafından bile olsa bu kapsamın dışında yasaklanmalıdır" ifadelerini kullanmıştır. Nitekim Sadr'ın ifadeleri İran yanlısı siyasi oluşum Fetih İttifakı'na destek veren silahlı kadroların ve partilerin tepkisini çektiği gibi Şii gruplar arasındaki anlaşmazlığın derinliğini de gösterdi.

Bu bağlamda, KDP'nin Kürt temsilini büyük ölçüde konsolide etmesiyle Sadr ile gireceği muhtemel hükümet kurma müzakerelerinde elini kuvvetlendirmesi beklenmektedir.

GORAN'A ALTERNATİF OLARAK YENİ NESİL HAREKETİ

Süleymaniye merkezli Goran Hareketi, KYB ile güçlerini birleştirerek Kürdistan İttifakı adı altında Irak genel seçimlerinde yarışmasına rağmen temsilci gücünün erimesinin önüne geçemedi. Öyle ki 2018 seçimleri sonrasında Kürdistan İttifakı'nı oluşturan iki partinin toplam temsilci sayısı 23'ken 10 Ekim seçimlerinde kazandıkları toplam temsilci sayısı 16'ya düştü. Hatta Goran Hareketi aday gösterdiği hiçbir seçim bölgesinde kazanım sağlayamayarak sandalye almayı başaramadı. Böylelikle Goran, 2018 seçimleriyle başlayan düşüşünü 10 Ekim'de de durdu-

ramayarak bölgenin en çok kaybedeni oldu.

“

Goran, KYB'nin Talabani ailesinin hâkimiyeti altında olmasına ve parti bünyesindeki yolsuzluk ve nepotizme karşı partiden ayrılarak 2009'da reform ve demokratik düzen odaklı bir manifestoyla kurulmuştu. Ortaya çıkış amacı KYB ve bölge siyasetindeki güçlü partilerin meydana getirdiği adaletsizliğe karşı durmakken Goran'ın KYB ile ortaklık içine girmesi bu krizin pekişmesini kolaylaştırmış görünmektedir.

”

Seçim hezimetinin ardından Goran Hareketi lideri Ömer Seyid Ali ve partinin yürütme kurulunun tüm üyeleri istifa etti. Bu gelişmelerle birlikte kurucu lideri Neşirvan Mustafa'nın 2017'deki ölümünden bu yana parti içi krizler yaşayan Goran'ın derin bir varoluşsal krizle karşı karşıya kaldığı söylenebilir. Goran, KYB'nin Talabani ailesinin hâkimiyeti altında olmasına ve parti bünyesindeki yolsuzluk ve nepotizme karşı partiden ayrılarak 2009'da reform ve demokratik düzen odaklı bir manifestoyla kurulmuştu. Ortaya çıkış amacı KYB ve bölge siyasetindeki güçlü partilerin meydana getirdiği adaletsizliğe karşı durmakken Goran'ın KYB ile ortaklık içine girmesi bu krizin pekişmesini kolaylaştırmış görünmektedir. Başka bir deyişle

Goran'ın 10 Ekim stratejisi, ortaya çıkış felsefesine ters düşerek seçmen gözündeki geçerliliğini yitirmesine sebep olmuştur. Seçmen desteğinin bu denli erimesinden ve muhalefet platformunu KYB ile ortaklığa girerek kaybetmesinden sonra Goran'ın yönü belirsizliğini korumaktadır. An itibarıyla en güçlü ihtimalin KYB ile Goran Hareketi'nin birleşmesi olduğu öne sürülebilir.

Goran'ın erimesine karşın yükselişe geçen Süleymaniye merkezli Yeni Nesil Hareketi, IKBY'nin yeni muhalefet kanadında etkin olacağı söylenebilir. Şahsuvar Abdulvahit tarafından 2017 yılında kurulan Yeni Nesil, adından da anlaşılacağı üzere, genç siyasi kadrosuyla öne çıkarken IKBY'nin oturmuş düzenine eleştirel bir yaklaşımla siyasi platform oluşturmuştur. IKBY'deki genç seçmeni odağına alan Yeni Nesil, geleneksel-muhafazakâr çizgide siyaset yapan partilerin aksine "liberal-modernist" bir yaklaşım izlemektedir. Bu sebeple partinin oy desteğinin Goran ve KYB'den kopan "hoşnutsuz muhalifler" ve ilk kez oy kullanan genç seçmenden geldiği söylenebilir. 2017 yılında düzenlenen IKBY bağımsızlık referandumunda "hayır" kampanyası düzenleyerek Irak siyasetinde yer eden Yeni Nesil, 10 Ekim seçimlerinde Goran'ın destek kaybettiği tüm bölgelerde kazanımlar sağlayarak muhalefete alternatif olma yolunda kazanımlar elde etmiştir. An itibarıyla IKBY muhalefetine yer alan çatlaklık ve ayrışmaları iyi değerlendiren Yeni Nesil Hareketi'nin, IKBY ve Irak siyasetinde kalıcı olmasının yolunun, istikrarlı bir seçmen bloku oluşturmasından geçtiği söylenebilir.

“
KYB'nin seçimlerde ciddi boyutta destek kaybı yaşaması seçim sonrasındaki süreçte parti içi siyasetin çalkantılı olacağına işaret etmektedir.
”

YAKIN DÖNEMDE KYB'Yİ BEKLEYEN OLASILIKLAR

KYB, Goran Hareketi ile seçimlere ortak girmesine rağmen Irak genelinde kayda değer kayıplar yaşadı. Halepçe gibi KYB desteğinin yadsınamaz olduğu bölgelerde bile Kürdistan İttifakı temsilci kaybederken Süleymaniye'deki temsilci sayıysa 12'den 8'e düştü. KYB'nin seçimlerde ciddi boyutta destek kaybı yaşaması seçim sonrasındaki süreçte parti içi siyasetin çalkantılı olacağına işaret etmektedir. Öyle ki 2021 Temmuz ayında KYB Eş Başkanı Bafel Talabani'nin KYB içerisinde Lahur Cengi Talabani ve yakın çevresini partiden tasfiye etmesiyle vuku bulan "eş başkanlık krizinin" tekrar alevlenme ihtimali doğmuştur. Zira Lahur Cengi, seçim sonuçlarının açıklanmasından kısa bir süre sonra karşı atağa geçerek seçimlerdeki başarısızlığın faturasını KYB liderliğine keserek "kayıpların hesabını soracağını" duyurmuştur. Seçim öncesinde koruduğu sessizliğini bozan Lahur Cengi'nin, KYB'nin seçim kayıplarından yola çıkarak mevcut parti liderliğine karşı bir kampanya yürütmesi de ihtimal dâhilindedir. KYB'nin seçmenin ya evde kalması ya da Yeni Nesil Hareketi'ne "kayması" KYB bünyesindeki liderlik çekişmesinin parti seçmenini

sandıktan uzaklaştırdığının işaretçisi olabilir.

Son olarak KYB'nin düşük performansı, KDP ile girdiği iddia edilen "Irak Cumhurbaşkanlığı müzakereleri" konusunda da elini zayıflatmış görünmektedir. Temsil gücünün azalmasıyla beraber geleneksel olarak Irak cumhurbaşkanlığı makamını elinde bulunduran KYB'nin, KDP'den cumhurbaşkanlığı karşılığında ciddi taleplerde bulunması zorlaşabilir. KYB Eş Başkanı Bafel Talabani'nin, partisinin Irak cumhurbaşkanı adayının mevcut Cumhurbaşkanı Berham Salih olduğunu açıklamasına rağmen KDP, temsil gücünü artırmasına dayanarak cumhurbaşkanlığı makamını daha az taviz vererek talep edebilir.

Öte yandan, IKBY'nin seçimlerdeki kazanımlarının Bağdat'ta korunması amacıyla KDP-KYB arasında bir ittifak da olası senaryolar arasındadır. Bu açıdan seçimlere kısa bir süre kala ortaya atılan KDP'nin Irak cumhurbaşkanlığını alacağına dair KYB ile anlaşığı iddialarının seçim sonrasındaki dönemde tartışılması beklenebilir. 10 Ekim seçimleri IKBY partileri arasındaki ilişkileri belirleyici olarak değiştirirken, IKBY-Bağdat arası siyaseti de etkileyecektir. Nitekim bölge siyaseti içerisinde rekabet hâlinde bulunan Kürt partiler Bağdat'a karşı ortaklaşa hareket edebilir ve KDP'nin yükselen profili bu konuda merkezî bir rol üstlenmesine sebep olabilir. Ayrıca KDP'nin olası bir koalisyon hükümetinde yer alması Erbil-Bağdat ilişkileri açısından yeni bir dönemin başlangıcı olarak nitelendirilebilir. ■